

COLABORAREA REPUBLICII MOLDOVA CU UNIUNEA EUROPEANĂ: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Gheorghe CĂLDARE,
doctor în științe istorice, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova
Cristina PANTEA,
magistru în administrația publică,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

The experience that has been obtained by Moldovan diplomacy in collaboration with the European Union come to demonstrate that the road to integration into European structures of the Republic of Moldova is quite complicated and also that there are no clear answers regarding the purpose of relationships between both parties. Moldova, unlike the Baltic States and those of Central and South-Eastern Europe, has not met the same way of the European integration process. Obviously, there are a number of objectives and subjective causes of which depended on the Moldovan diplomacy activity for including the Republic of Moldova in the European integration process. But, we can say, that up to now, European integration remains a constant and irreversible priority of the internal and foreign policy of Republic of Moldova.

111

Experiența pe care a dobândit-o diplomația moldovenească în colaborarea cu Uniunea Europeană vine să demonstreze că drumul spre integrarea în structurile europene a Republicii Moldova este destul de complicat și, totodată, că nu există răspunsuri clare cu privire la finalitatea raporturilor dintre ambele părți. Republica Moldova, spre deosebire de Statele Baltice, dar și de cele din Europa Centrală și de Sud-Est, nu a cunoscut același parcurs pe care l-au avut statele

menționate. Evident, există un șir de cauze obiective și subiective de care a depins activitatea diplomației moldovenești în vederea includerii Republicii Moldova în procesul de integrare europeană. Dar putem constata că, pînă în prezent, integrarea europeană rămîne a fi o prioritate constantă și ireversibilă a politicii externe și interne a Republicii Moldova.

Primul document important semnat de Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost Acordul de Parteneriat și Cooperare

din 1994, care, în urma ratificării de către statele-membre, a intrat în vigoare în 1998, pentru o perioadă de zece ani. Semnarea APC a transformat Republica Moldova în partener direct al Uniunii Europene. Mai mulți analiști consideră că încheierea acordului a fost foarte importantă, fiindcă acest document avea semnificații care nu se conțineau în Acordul de cooperare economico-comercială a UE cu fosta U.R.S.S., semnat anterior. În primul rând, evenimentul se înscria în eforturile Moldovei de a-și consolida statalitatea și independența, încă fragile la acel timp. Prin APC, pozițiile Moldovei pe arena internațională s-au consolidat, țara noastră pledind pentru acordarea unei mai mari ponderi a statutului său de actor al vieții internaționale și de stat-adept al valorilor democratice universale. Acceptînd să semneze APC cu Moldova, Uniunea Europeană a acordat, de fapt, o notă pozitivă eforturilor tinărului stat moldovenesc în domeniul democratizării.

În al doilea rând, APC nu a reprezentat doar un simplu acord ce stabilea evoluția relațiilor bilaterale ale părților semnatare. Acest acord trebuie considerat, mai curînd, un angajament încheiat între cele două părți în numele afirmării valorilor democratice. Astfel, prin intermediul acestuia, UE s-a angajat să susțină eforturile Republicii Moldova orientate către consolidarea democrației și finalizarea tranziției la economia de piață. La rîndul său, Moldova s-a angajat să respecte valorile democratice, principiile dreptului internațional, ale drepturilor omului și ale economiei de piață, toate fiind declarate elemente esențiale ale APC.¹

Astfel, pentru prima oară, APC a instituționalizat relațiile Moldovei cu Uniunea Europeană. Spre deosebire de

Acordul privind cooperarea economico-comercială, care prevedea crearea doar a unui Comitet mixt cu competențe limitate în domeniul economic, APC stipula crearea unei scheme instituționale ierarhizate în trei trepte, și anume: Consiliul de Cooperare, la nivel de miniștri, Comitetul de Cooperare, la nivel de înalți funcționari, și Comitetul Parlamentar de Cooperare, la nivel de membri ai Parlamentului European și celui moldovenesc. Responsabilitățile lor nu s-au limitat doar la cele de ordin economic. Sarcinile primordiale ale acestor instituții constau în monitorizarea implementării Acordului de Parteneriat și Cooperare în domeniile politic, economic, juridic, financiar, social și cultural, precum și promovarea dialogului politic.²

Extinderea Uniunii Europene din 2004 și 2007 a însemnat că această organizație a devenit vecină cu Republica Moldova. În același timp, alte state și-au declarat intenția de a adera la UE. În acest context, Uniunea Europeană a trebuit să-și revadă atitudinea sa față de noii săi vecini. Apropierea Uniunii de Estul Europei a însemnat că Comunitatea Europeană a devenit mai aproape din punct de vedere geografic, de problemele cu care se confruntă aceste state, și anume, traficul de ființe umane, migrația ilegală, crima organizată, corupția în organele de stat etc.

Ca urmare a acestor circumstanțe, a avut loc trecerea la o nouă etapă de colaborare bilaterală, odată cu lansarea de către UE a Politicii Europene de Vecinătate (PEV), cînd Moldova a negociat și apoi a semnat Planul de Acțiuni „Uniunea Europeană - Republica Moldova”. Acest document, deși a avut drept bază juridică Acordul de Parteneriat și Cooperare, a extins considerabil domeniile de cooperare dintre Republica Moldova și UE, sporind

și importanța dialogului politic dintre cele două părți.

Politica Europeană de Vecinătate reprezintă o nouă abordare în cadrul relațiilor dintre Uniunea Europeană și vecinii săi, abordare ce o depășește pe cea tradițională bazată pe cooperare. Această politică constituie un cadru de consolidare a relațiilor de vecinătate și vizează intensificarea cooperării cu statele vecine ale Uniunii Europene lărgite, în vederea creării unei zone de prosperitate și bună vecinătate, a unui „cerc de prieteni” la frontierele Uniunii.

Premisa PEV constă în interesul comun al Uniunii Europene și al statelor-partenere de a nu transforma granița care le separă într-un obstacol în calea comerțului, schimburilor sociale și comerciale sau împotriva cooperării regionale. Această politică nu a înlocuit APC, ci a fost o completare a acestuia, pentru a răspunde adecvat la situația creată după procesul de extindere a UE.

Uniunea Europeană a elaborat Planuri de Acțiuni în cadrul PEV pe o perioadă de trei ani. Conținutul acestor documente diferă de la țară la țară, în funcție de problemele identificate. Planul individual de Acțiuni „Uniunea Europeană - Republica Moldova” reprezintă un document politic încheiat între Uniunea Europeană și țara noastră, care stabilește programul, obiectivele strategice și prioritățile relațiilor dintre UE și RM pentru anii 2005 - 2007. Planul de Acțiuni presupunea nu doar o foaie de parcurs pentru apropierea Republicii Moldova de UE și realizarea obiectivului strategic de integrare europeană, ci și un program de reforme politice și economice interne pe care autoritățile moldovenești s-au angajat să le realizeze. Acțiunile prioritare vizează

rezolvarea unui set de probleme-cheie existente la momentul semnării Planului de Acțiuni și care trezesc cea mai mare îngrijorare din partea UE. Iar credibilitatea opțiunii europene a Moldovei depinde de voința și coerența de care dau dovadă autoritățile de la Chișinău în soluționarea acestor probleme prioritare incluse în Planul de Acțiuni, constituind, astfel, un pas important în procesul racordării Republicii Moldova la valorile europene.

Raportul de țară pentru Moldova, făcut public la 3 aprilie 2008, în pofida realizărilor Republicii Moldova în implementarea PA, evidențiază mai cu seamă că o problemă majoră rămâne aplicarea incompletă a legislației adaptate la cerințele Planului de Acțiuni. La aceasta se adaugă anumite restanțe la un șir de capitole de maximă sensibilitate, precum: reforma sistemului judiciar și asigurarea independenței justiției; asigurarea adecvată a drepturilor omului; libertatea mass-media, mai ales a audiovizualului public; autonomia și eficiența administrației publice locale; climatul investițional etc.

În luna iunie 2008, Comisia Europeană a inițiat procesul de pregătire a proiectului mandatului de negociere asupra următorului acord cu Republica Moldova. În lunile iulie și octombrie 2008 au avut loc două runde de consultări moldo-comunitare, în cadrul cărora părțile au realizat un schimb informal de opinii asupra elementelor principale care vor fi incluse în noul Acord UE - RM. La 13 octombrie 2008, Consiliul UE a adoptat Concluziile privind Republica Moldova, care au confirmat decizia politică a UE de a iniția în curând negocierile asupra unui Acord ambițios cu țara noastră. Conducerea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova speră că noul document urmează

să fie un Acord de Asociere, care să prevadă următoarele: calea clar definită pentru integrarea graduală a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, stabilirea unui regim de comerț liber cu Uniunea Europeană, prin negocierea Acordului privind comerțul de schimb liber aprofundat și comprehensiv, care să ofere perspectiva accesului la libertățile Uniunii Europene; integrarea sectorială și colaborarea cu UE, în special în domeniile: transport, energie, agricultură; recunoașterea necesității introducerii unui regim fără vize pentru cetățenii moldoveni într-o perspectivă redusă de timp.³ Noul acord de cooperare a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană ar putea fi negociat și semnat până la sfârșitul anului 2009.

O altă dimensiune de colaborare a Republicii Moldova cu UE se referă la Parteneriatul Estic, propus încă în anul 2008 de către Polonia și Suedia. La 7 mai, curent, dl Andrei Stratan, viceprim-ministru, Ministrul al Afacerilor Externe și Integrării Europene, a participat la summit-ul de lansare a Parteneriatului Estic, desfășurat sub auspiciile Președinției cehice la Uniunea Europeană. Parteneriatul Estic vizează consolidarea relațiilor dintre Uniunea Europeană și Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina. UE propune să sprijine într-o mai mare măsură, prin activitatea sa de zi cu zi, eforturile de reformă ale partenerilor săi, prin intermediul unui nou program global de consolidare instituțională și al unei noi dimensiuni multilaterale, care va permite formularea unui răspuns solidar în cadrul Parteneriatului la provocările comune. Noul Parteneriat cuprinde și noi măsuri de sprijinire a dezvoltării sociale și economice a celor șase țări vizate.

Parteneriatul Estic în forma anunțată

de Comisia Europeană acordă Moldovei și celorlalte cinci state antrenate în Politica Europeană de Vecinătate din Europa de Est aproape aceleași oportunități de dezvoltare a relațiilor cu UE, de care beneficiază în prezent statele din Balcanii de Vest, și anume:

- noi acorduri de asociere, care să includă acorduri de liber schimb consolidate și globale pentru țările care sînt dispuse și pregătite să-și asume angajamentele pe care le presupune un astfel de acord cu UE;

- programe cuprinzătoare finanțate de UE în vederea îmbunătățirii capacității administrative a țărilor partenere;

- integrarea progresivă în economia UE (adoptînd o abordare diferențiată în funcție de specificitățile economiilor partenerilor), inclusiv asumarea de angajamente obligatorii din punct de vedere juridic privind apropierea legislativă;

- încurajarea dezvoltării unei rețele de liber schimb între parteneri, care ar putea să se transforme, pe termen lung, într-o comunitate economică de vecinătate;

- încheierea de „pacte de mobilitate și securitate” care să faciliteze călătoriile în scopuri legitime către UE, intensificînd, în același timp, eforturile de combatere a corupției, a criminalității organizate și a migrației clandestine. Aceste pacte ar viza și modernizarea sistemelor de azil în vederea asigurării conformității cu standardele UE și stabilirea unor structuri integrate de gestionare a frontierelor etc., obiectivul final fiind de a permite călătoriile fără viză în toate țările partenere care participă la această cooperare;

- comisia va analiza posibilitățile de mobilitate a lucrătorilor, cu scopul de a deschide și mai mult piața forței de muncă a UE;

- securitate energetică sporită pentru UE și partenerii săi răsăriteni;

- programe care sprijină dezvoltarea economică și socială în țările partenere, abordând, în special, disparitățile economice și sociale pronunțate din aceste țări;

- crearea a patru platforme politice multilaterale privind democrația, buna guvernare și stabilitatea; integrarea economică și convergența cu politicile UE; securitatea energetică; precum și contactele interpersonale în vederea sprijinirii suplimentare a eforturilor individuale de reformă ale partenerilor;

- inițiative emblematic: programul integrat de gestionare a frontierelor; facilitatea pentru întreprinderile mici și mijlocii; promovarea piețelor regionale de energie electrică, a eficienței energetice și a surselor de energie regenerabile; dezvoltarea coridorului energetic sudic; cooperarea privind prevenirea, pregătirea și răspunsul în cazul dezastrelor naturale și al celor provocate de om;

- intensificarea contactelor interpersonale și o mai mare implicare a societății civile și a altor părți interesate, inclusiv a Parlamentului European;

- suplimentarea asistenței financiare.

Programul "Parteneriatului Estic" prevede acordarea pînă în 2013 pentru cele șase țări a sumei de 600 mil. euro, prevăzuți pentru consolidarea instituțiilor de stat, controlul frontierelor și acordarea ajutorului pentru afacerile mici. De asemenea, Programul trebuie să contribuie la încadrarea economiilor celor șase țări în piața europeană.⁴

De remarcat că noua formă de colaborare între UE și statele incluse în Parteneriatul Estic stabilește și o agendă

concretă a dialogului bilateral. Astfel, potrivit condițiilor stipulate în Parteneriatul Estic, întîlnirile între șefii statelor și guvernelor se vor desfășura o dată la doi ani, a miniștrilor de externe - în fiecare an. De asemenea, este prevăzută posibilitatea creării unei noi organizații parlamentare, precum și a forumului societății civile. Colaborarea cu țările-partenere va fi desfășurată în trei direcții: democrația și îmbunătățirea metodelor de conducere, colaborarea economică, securitatea energetică și înlesnirea contactelor între cetățenii țărilor-participante. Următoarea întrevedere între conducerea UE și țările Parteneriatului Estic la care se vor discuta aceste teme este preconizată pentru luna iunie 2009.

Perspectivile de aprofundare a colaborării Republicii Moldova cu Uniunea Europeană sînt în prezent reale. Iată doar un singur exemplu : deja către începutul anului curent 51% din exportul țării noastre era destinat țărilor UE ⁵ (comparativ cu 21,6% în anul 2000). Dacă elaborarea și implementarea acestor aranjamente de colaborare cu statele comunitare vor fi realizate integral, putem afirma cu certitudine că în viitorul apropiat Republica Moldova va fi cu adevărat membru al familiei europene.

În concluzie, trebuie de subliniat că Republica Moldova, stat sud-est european, care aspiră să devină membru al Uniunii Europene, depune toate eforturile pentru a-și realiza obiectivul prioritar al politicii externe, și anume integrarea graduală în structurile europene. Moldova va avea perspective europene doar atunci cînd va îndeplini integral angajamentele asumate prin semnarea acestor acorduri cu Uniunea Europeană.

BIBLIOGRAFIE

¹ Valeriu Gheorghiu, *Relațiile politice dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană*. Chișinău, Institutul de Politici Publice, 2007.

² Victor Chirilă, *Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană*. Chișinău, Institutul de Politici Publice, 2001.

³ Andrei Stratan, viceprim-ministru, Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene. *Anul diplomatic 2008*. // www.mfa.gov.md/evenimente.

⁴ INFOTAG, *Parteneriatul Estic*. // www.azi.md.

⁵ Ne îndreptăm și ne-am îndreptat acolo unde este interesul Moldovei. Interviu acordat de Președintele Republicii Moldova, dl Vladimir Voronin, postului de televiziune „N24”, România. Moldova Suverană, Nr. 73-74 din 27.03.2009. // www.moldova-suverană.md.

Prezentat: 29 mai 2009.

Recenzenți: Emil CIOBU, doctor în filozofie, conferențiar universitar.

E-mail: christina_pantea@yahoo.com